

Puhelimen ja kameroiden pois ottaminen tuomioistuimen turvatarkastuksessa

KANTELU

Kantelija on 27.11.2021 oikeuskanslerille osoittamassaan kantelussa arvostellut Satakunnan kärjäoikeuden menettelyä, koska turvatarkastuksessa häneltä oli otettu haltuun tallentamisvälineet. Lisäksi kantelija on arvostellut sitä, että oikeussalien ovissa on laput, joissa lukee ”valokuvaaminen kielletty”. Lisäkirjeessään 28.11.2021 kantelija on toivonut oikeuskanslerin ottavan erityisesti kantaa siihen, ovatko häneltä haltuun otetut esineet olleet siten vaarallisia, että niiden haltuun ottoon on ollut laillinen peruste. Kantelija on vielä 5.5.2022 toimittanut kanteluun liittyvän lisäkirjeen.

SELVITYS

Satakunnan kärjäoikeuden laamanni on antanut 17.2.2022 päivätyn lausuntonsa, jonka oheen on liitetty kärjätuomari A:n sekä yksityisen vartiointiyhtiön henkilöstöjohtaja B:n selvitykset.

RATKAISU

Tapahtumatiedot

Kantelija oli kutsuttu rikosasian asianomistajana Satakunnan kärjäoikeuden Porin kansliaan istuntoon 26.11.2021. Kärjäoikeuden verkkosivujen mukaan kärjäoikeudessa tehdään turvatarkastus kaikille oikeustalossa asioiville (<https://oikeus.fi/karajaoikeudet/satakunnankarajaoikeus/fi/index/sijainti/turvatarkastus.html>).

Turvatarkastuksen yhteydessä kantelijalla on havaittu olevan mukanaan kuvaamiseen tarkoitettuja välineitä, kuten digikamera, minivideokamera sekä kuvaamisen mahdollistava matkapuhelin.

Vartija on käynyt kysymässä asiaa käsittelevältä kärjätuomarilta, sallitaanko istunnossa kuvaaminen tai muu tallentaminen. Kärjätuomari on ilmoittanut, että ei sallita. Vartija on todennut, että siinä tapauksessa he ottavat kantelijalta tallennusvälineen pois, koska tämä aikoo tallentaa käsittelyä. Kärjätuomarin selvityksen mukaan hän ei ole tiennyt mitä tallennusvälineitä kantelijalta on otettu pois eikä hän ole antanut ohjeita vartijoille.

Turvatarkastuksen on suorittanut vartiointiyhtiö C. Yhtiön henkilöstöjohtajan selvityksen mukaan turvatarkastajien toiminta on perustunut toimeksiantajan ohjeeseen, jonka mukaan istuntoihin osallistuvien henkilöiden hallusta tavatut, kuvaamiseen soveltuvat välineet otetaan säilytykseen istunnon ajaksi.

Turvatarkastuksessa kantelijalta on klo 12.54 otettu haltuun puhelin, digikamera ja minivideokamera. Kärjäoikeuden istunto on peruutettu vastaajan poissaolon vuoksi. Haltuun otetut esineet on palautettu kantelijalle klo 13.07.

Sovellettavat säännökset

Perustuslain 21 §:n mukaan jokaisella on oikeus saada asiansa käsitellyksi asianmukaisesti ja ilman aiheutonta viivytystä lain mukaan toimivaltaisessa tuomioistuimessa tai muussa viranomaisessa sekä oikeus saada oikeuksiaan ja velvollisuuksiaan koskeva päätös tuomioistuimen tai muun riippumattoman lainkäyttöelimen käsiteltäväksi. Käsittelyn julkisuus sekä oikeus tulla kuulluksi, saada perusteltu päätös ja hakea muutosta samoin kuin muut oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin ja hyvän hallinnon takeet turvataan lailla.

Perustuslain 12 §:n mukaan jokaisella on sananvapaus. Sananvapauteen sisältyy oikeus ilmaista, julkistaa ja vastaanottaa tietoja, mielipiteitä ja muita viestejä kenenkään ennakolta esittämättä. Tarkempia säännöksiä sananvapauden käyttämisestä annetaan lailla.

Oikeudenkäynnin julkisuudesta yleisissä tuomioistuimissa annetun lain 21 §:n 1 momentin mukaan muu kuin tuomioistuin saa julkisessa suullisessa käsittelyssä valokuvata, nauhoittaa ja muulla tavoin tallentaa sekä siirtää teknisin menetelmin kuvaa ja ääntä vain puheenjohtajan luvalla ja hänen antamiensa ohjeiden mukaisesti. Pykälän 2 momentin mukaan lupa tallentamiseen ennen asian käsittelyn alkua tai tuomioistuimen ratkaisua julistettaessa voidaan myöntää, jos: 1) tallentamisesta ei aiheudu merkittävää haittaa asianosaisen tai muun kuultavan yksityisyyden suojalle eikä se vaaranna hänen turvallisuuttaan; eikä 2) luvan epäämiseen ole muuta 1 kohtaan verrattavaa painavaa syytä. Pykälän 3 momentin mukaan lupa oikeudenkäynnin tallentamiseen muilta osin voidaan myöntää, jos 2 momentissa säädetyt edellytykset ovat olemassa eikä tallentamisesta myöskään ole haittaa suullisen käsittelyn häiriöttömälle kululle ja oikeudenkäyntiin osalliset antavat siihen suostumuksensa.

Käräjäoikeuden turvatarkastuksia koskee laki turvatarkastuksista tuomioistuimissa (1121/1999; jäljempänä: turvatarkastuslaki). Lain 1 §:n mukaan tuomioistuimessa voidaan järjestää turvatarkastuksia turvallisuudesta huolehtimiseksi, järjestyksen turvaamiseksi ja omaisuuden suojelemiseksi.

Turvatarkastuslain 2 §:n 1 momentin mukaan turvatarkastuksen järjestämisestä päättää tuomioistuin neuvoteltuaan asiasta poliisin kanssa. Myös tuomioistuimen puheenjohtaja voi päättää turvatarkastuksen järjestämisestä, jos se on yksittäisen asian käsittelyn vuoksi tarpeen.

Turvatarkastuslain 3 §:n mukaan turvatarkastus on järjestettävä niin, ettei siitä aiheudu tarpeetonta haittaa tarkastettavalle henkilölle tai vahinkoa omaisuudelle.

Turvatarkastuslain 4 §:n 1 momentin mukaan turvatarkastuksen voi suorittaa poliisimies tai tuomioistuimen palveluksessa oleva tehtävään koulutettu henkilö. Saman pykälän 2 momentin mukaan tuomioistuimen päätöksen mukaan turvatarkastuksen voi suorittaa muukin kuin 1 momentissa tarkoitettu henkilö, joka on poliisin tehtävään hyväksymä.

Turvatarkastuslain 5 §:n 1 momentin mukaan turvatarkastajalla on oikeus metallinilmaisinta tai muuta sellaista teknistä laitetta käyttäen tarkastaa tuomioistuimeen saapuva tai siellä oleva henkilö ja hänen mukanaan olevat tavarat sen selvittämiseksi, ettei hänellä ole mukanaan esinettä tai ainetta, jolla voidaan aiheuttaa vaaraa turvallisuudelle tai järjestykselle tai jota voidaan käyttää omaisuuden vahingoittamiseen. Turvatarkastajalla on oikeus tarkastaa henkilön mukana olevat tavarat myös muulla tavoin. Jos on perusteltua aihetta epäillä, että henkilöllä on

mukanaan edellä tarkoitettu esine tai aine, henkilö voidaan tarkastaa esineen tai aineen löytämiseksi.

Turvataarkastuslain 5 §:n 2 momentin mukaan turvataarkastajalla on oikeus ottaa pois tarkastuksessa tai muuten löydetty esine, jota tarkoitetaan 1 momentissa tai jonka hallussapito on muuten lain tai sen nojalla annetun määräyksen nojalla kielletty.

Oikeudenkäymiskaaren 14 luvun 6 §:n nojalla tuomioistuimen puheenjohtaja on velvollinen valvomaan järjestyksen noudattamista istunnossa ja antamaan tätä varten tarvittavat määräykset.

Oikeudenkäymiskaaren 14 luvun 7 §:n nojalla tuomioistuin voi määrätä omasta aloitteestaan säännöksen tarkoittaman järjestyssakon sille, joka ei noudata puheenjohtajan 6 §:n nojalla antamia määräyksiä tai muutoin häiritsee käsittelyä tai käyttäytyy sopimattomasti. Jos järjestyssakko ei ole riittävä toimenpide häiriön poistamiseksi, tuomioistuin voi määrätä siellä henkilökohtaisesti läsnä olevan otettavaksi välittömästi säilöön ja pidettäväksi säilössä enintään 24 tunnin ajan. Säilöön otettu henkilö on laskettava vapaaksi heti, kun hänen säilössä pitämisensä ei enää ole välttämätöntä oikeudenkäynnin häiriöttömän kulun turvaamiseksi. Jos asianosainen otetaan säilöön, tuomioistuimen on harkittava, voidaanko asian käsittelyä asianosaisen poissaolosta huolimatta jatkaa.

Hovioikeuskäytännössä on katsottu, että luvattomasta tallentamisesta oli mahdollista määrätä järjestyssakko siitä riippumatta, onko tallentaminen tullut tuomioistuimen tietoon jo istunnon aikana ([HeIHO 2021:12](#)). Kyseisessä asiassa käräjäoikeus oli määrännyt järjestyssakon, vaikka luvaton tallentaminen ilmeni vasta istunnon jälkeen. Korkein oikeus on myöntänyt asiassa valitusluvan ([VL 2022-76](#)).

Eduskunta on 10.12.2021 hyväksynyt turvataarkastuslain muutoksia koskevan lain (SäädK 101/2022), ja sen voimaantulosta säädetään vielä erikseen. Kyseinen turvataarkastuslain muutos liittyy todistelusäännöksiä koskeviin lakimuutoksiin. Käräjäoikeudessa vastaanotettu suullinen todistelu otetaan jatkossa hovioikeudessa ja korkeimmassa oikeudessa vastaan käräjäoikeudessa tehdyiltä videotallenteelta.

Uuden turvataarkastuslain 1 §:n 1 momentin mukaan turvataarkastuksia voidaan järjestää tuomioistuimissa myös yksityisyyden suojaamiseksi. Tarkoituksena on, että turvataarkastuksia voidaan tehdä jatkossa myös sen varmistamiseksi, ettei kuva- ja äänitallennetta tuomioistuimessa katsova henkilö kykenisi kuvaamaan ja levittämään tallennetta oikeudettomasti ja siten loukkamaan tallenteella esiintyvän henkilön yksityisyyttä.

Turvatarkestuksesta säädetään tarkemmin 5 §:ssä ja sen uuden 3 momentin mukaan turvatarkastajalla on oikeus tarkastaa henkilö, joka haluaa katsoa tuomioistuimessa kuva- ja äänitallennetta, ja hänen mukanaan olevat tavarat sen selvittämiseksi, ettei hänellä ole kuva- ja äänitallennetta katsoessaan mukanaan kuvan tallentamiseen soveltuvaa välinettä. Turvatarkastajalla on samoin edellytyksin oikeus ottaa pois tarkastuksessa tai muuten löydetty kuvan tallentamiseen soveltuva väline kuva- ja äänitallenteen katsomisen ajaksi.

Lain esitöissä on todettu, että oikeudenkäytintulkisuuslain 13 §:n 2 momentin sääntely siitä, että tieto kuva- ja äänitallenteesta voitaisiin antaa vain luovuttamalla se tuomioistuimessa nähtäväksi, menettäisi merkitystään, jos tallennetta katsova henkilö kykenisi tallentamaan itselleen kuvaa siitä. Sama koskisi mainitun lain 21 §:n kuvaamiskieltoa ([HE 133/2021 vp](#) s. 89). Esitöissä on korostettu, että hallussapito-oikeutta rajoitetaan vain kuva- ja äänitallenteiden katsomiseen liittyen ja katsomisen ajan eikä kuvan tallentamiseen soveltuvia välineitä oteta pois kaikilta tuomioistuinten tiloissa oleskelevilta. Turvatarkastuslain 5 §:n 3 momentin mukaista tarkastusta ei tehdä kaikille tuomioistuimeen saapuville vaan ainoastaan niille, jotka esittävät pyynnön kuva- ja äänitallenteen katsomiseen ([LaVM 16/2021 vp](#) s. 20).

Arviointi

Kantelu

Tuomioistuimessa turvatarkastuksen tekivät yksityisen vartiointiyhtiön työntekijät, jotka suorittivat turvatarkastuslain nojalla heille annettua julkista tehtävää. Perustuslain 108 §:n 1 momentin mukaan oikeuskanslerin tulee valvoa, että tuomioistuimet ja muut viranomaiset sekä virkamiehet, julkisyhteisön työntekijät ja muutkin julkista tehtävää hoitaessaan noudattavat lakia ja täyttävät velvollisuutensa.

Vartiointiyhtiön edustaja on ilmoittanut turvatarkastuksen suorittaneiden henkilöiden toiminnan perustuneen toimeksiantajan ohjeeseen. Käräjätuomari ja käräjäoikeuden laamanni ovat kuitenkin todenneet, etteivät he olleet antaneet ohjetta omaisuuden poisottamiseen.

Selvityksistä on jäänyt siten epäselväksi, mihin oikeudelliseen arvioon vartiointiyhtiön henkilöstön toiminta kameroiden ja matkapuhelimen pois ottamisessa on perustunut. Selvää on, että käytännössä kameroiden ja matkapuhelimella pois ottamisen tarkoituksena on ollut turvata se, ettei kantelija voi tallentaa istuntoa vastoin puheenjohtajan määräystä.

Turvatarkestus voidaan 5 §:n 1 momentin nojalla tehdä sen selvittämiseksi, ettei henkilöllä ole mukanaan esinettä tai ainetta, jolla voidaan aiheuttaa vaaraa turvallisuudelle tai järjestykselle tai jota voidaan käyttää omaisuuden vahingoittamiseen.

Turvatarkastuslain nojalla henkilöä ei ole oikeus tarkastaa sen selvittämiseksi, ettei tällä ole mukanaan kuvan tallentamiseen soveltuvaa välinettä. Turvatarkastuksen tarkoituksena on etsiä vaarallisia esineitä ja aineita. Turvatarkastuksen yhteydessä voi ilmetä kuitenkin myös tallentamiseen soveltuvien välineiden hallussapito. Turvatarkastuksessa on tarkastettava myös henkilön mukana olevat tavarat vaarallisten esineiden ja aineiden selvittämiseksi.

Turvatarkastuslain 5 §:n 2 momentin mukaan turvatarkastajalla on oikeus ottaa pois tarkastuksessa tai muuten löydetty esine, jota tarkoitetaan 1 momentissa tai jonka hallussapito on muuten lain tai sen nojalla annetun määräyksen nojalla kielletty.

Turvatarkastuslaki, sitä koskeva hallituksen esitys ([HE 3/1999 vp](#)), siitä annettu lakivaliokunnan mietintö ([LaVM 6/1999](#)) tai perustuslakivaliokunnan lausunto ([PeVL 2/1999](#)) eivät anna yksityiskohtaista vastausta siihen, millaisia esineitä on pidettävä 5 §:ssä tarkoitettulla tavalla vaarallisina tai kiellettyinä. Turvatarkastuslain hallituksen esityksen perusteluissa 5 §:n 1 momentin mukaisilla esineillä viitataan kuitenkin esimerkiksi ampuma-aseisiin, räjähteisiin, teräaseisiin ja muihin vastaaviin. Näiden tuomista tuomioistuimen tiloihin ei voi pitää milloinkaan perusteltuna ([HE 3/1999 vp](#) s. 10). Laillisuusvalvonnassa säännöksen tulkinnanvaraisuutta on jouduttu arvioimaan laittomasti hallussa pidettyjen lääkeaineiden poisottamisen osalta ([EOA 4250/4/09](#), [OKV/1142/2009](#)).

Pidän kantelijan asiassa selvänä, että digikameran, videokameran ja matkapuhelimen hallussapito ei ole sellaisenaan lain nojalla kiellettyä. Kyse ei ole ollut myöskään esineistä, joita voitaisiin käyttää omaisuuden vahingoittamiseen tai jotka voivat aiheuttaa turvatarkastuslain 5 §:n 1 momentin mukaisesti vaaraa turvallisuudelle tai järjestykselle. Yhtä lailla erilaiset muut tallentamiseen soveltuvat välineet (puhelimet, tietokoneet, älykellot) eivät ole tällaisia esineitä, vaan niitä käytetään ensisijaisesti muuhun kuin oikeutettuun tai oikeudettomaan tallentamiseen. Myöskään se, että puheenjohtaja oli ilmoittanut istunnossa olevan kuvauskiellon, ei tee tallentamiseen soveltuvien välineiden hallussapitoa sellaisenaan kiellettyksi.

Muunlainen tulkinta johtaisi siihen, että tuomioistumiin saapuvilta tulisi säännönmukaisesti ottaa turvatarkastuksessa pois kaikki tallentamiseen soveltuvat välineet, kuten tietokoneet ja puhelimet. Tällaiselle tulkinnalle ei ole saatavista tukea laista eikä sen esitöistä.

Tämä ero on todettu myös voimaan tulevan turvatarkastuslain 5 §:n 3 momentin esitöissä ([HE 133/2021 vp](#) s. 89). Lakiin on tulossa nimenomainen säännös, jonka nojalla tallentamiseen soveltuva väline voidaan ottaa turvatarkastuksessa pois. Tällöinkin oikeus on rajattu henkilöihin, jotka katsovat tuomioistuimessa kuva- ja äänitallennetta. Ajallisesti esineiden poisottaminen on rajattu vain kuva- tai äänitallenteen katsomiseen. Laki ei ole vielä voimassa eikä kantelijan tapauksessa kyse ole edes tilanteesta, jossa hän olisi tullut katsomaan kuva- ja äänitallennetta.

Kantelijalla oli tuomioistuimeen saapuessaan ollut mukanaan puhelimen lisäksi digikamera ja minivideokamera. Hänen tarkoituksenaan oli tallentaa istuntoa näillä laitteilla. Oikeudenkäynnin julkisuudesta yleisissä tuomioistuimissa annetun lain nojalla myös muu kuin tuomioistuin saa tallentaa suullisen käsittelyn, kunhan tämä tapahtuu puheenjohtajan luvalla ja hänen antamiensa ohjeiden mukaisesti. Näin ollen pelkästään se, että kantelijalla oli tuomioistuimeen saapuessaan mukanaan tallentamiseen soveltuvia välineitä, ei sellaisenaan osoita aikomusta rikkoa puheenjohtajan määräämää kuvaamiskielloa tai aiheuttaa vaaraa järjestykselle.

Käräjäoikeuden laamanni on lausunnossaan viitannut osin kantelijan aiempaan käytökseen. Selvitysten mukaan vartija oli ottanut laitteet pois, koska kantelija ”aikoo tallentaa käsittelyä”. Kanteluasian käsittelyn yhteydessä tietooni ei ole kuitenkaan saatettu yksityiskohtaisemmin sellaisia seikkoja, joiden perusteella asiassa olisi ollut syytä epäillä, että kantelija ei olisi noudattanut kuvaamiskielloa.

Huomioitavaa on myös se, että laillisuusvalvonnassa on todettu oikeudenkäynnin julkisuudesta yleisissä tuomioistuimissa annetun lain 21 §:n mukaisen kuvaamiskiellon koskevan vain tuomioistuimen istunto- tai katselmuspaikkaa suullisen käsittelyn aikana, ja taltioinnin ehtoja siellä, eikä esimerkiksi tuomioistuimen odotustiloja ([EOA 3149/4/10](#)). Myöskään tähän nähden kuvaamiseen soveltuvien välineiden pois ottamista tuomioistuimeen saapuvalta asianosaiselta ei voi pitää asiassa oikeasuhtaisena toimenpiteenä.

Edellä esitetyin perustein katson, että asiassa ei ole esitetty laillisia perusteita kantelijan matkapuhelimen, digikameran ja minivideokameran haltuun ottamiselle Satakunnan käräjäoikeuden turvatarkastuksessa.

Kantelun tarkoittamassa asiassa tallentamisvälineiden pois ottamiselle ei ole ollut merkitystä oikeudenkäynnin julkisuuden kannalta. Vaikka kantelijalla olisi ollut tallentamisvälineet hallussaan, hän ei olisi saanut niillä kuitenkaan istuntoa tallentaa. Kantelijalle puhelimen ja kameroiden pois ottamisesta aiheutunut haitta on ollut muutoinkin varsin vähäinen, sillä ne oli palautettu hänelle jo 13 minuuttia myöhemmin.

Pidän sinänsä varsin ymmärrettävänä pyrkimyksenä estää oikeudenkäyntijulkisuuslain 21 §:n mukaisen kuvaamiskiellon loukkaamisen sekä kuva- ja äänitallenteen levittämisen. Kyse on myös perustuslaissa turvatun oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin suojaamisesta. Hyväksyttävään päämäärään pyrkivien toimienkin tulee kuitenkin olla lainmukaisia. Perustuslain 2 §:n 3 momentin mukaan julkisen vallan käytön tulee perustua lakiin. Kaikessa julkisessa toiminnassa on noudatettava tarkoin lakia.

Kantelija oli arvostellut asiassa lisäksi kärjäoikeuden istuntosalien ovissa olleita ohjeistuksia, jotka kielsivät kuvaamisen eivätkä siten vastanneet oikeudenkäynnin julkisuudesta annetun lain 21 §:n säännöstä, jonka mukaan tallentaminen puheenjohtajan luvalla ja hänen antamiensa ohjeiden mukaisesti on sallittua. Lausunnossaan kärjäoikeuden laamanni on todennut, että kantelija on aivan oikein asettanut kyseenalaiseksi kylteissä olleiden kieltojen ehdottomuuden. Laamanni on todennut vastaavansa itse tältä osin virheestä. Hän on kertonut, että kyltit laitettiin aikoinaan oviin erään sosiaalisessa mediassa julkaistun nauhoituksen vuoksi ja tarkoituksena on ollut tiedon välittämisestä mahdollisimman yksinkertaisessa muodossa.

Yhdyn kärjäoikeuden laamannin lausunnossaan toteamaan aiemman ohjeistuksen epätarkkuudesta. Asia ei kuitenkaan anna aihetta tältä osin enempään toimenpiteisiin ottaen huomioon, että kärjäoikeus on sittemmin tarkentanut ovilla olevia ohjeistuksia siten, että tallentaminen on sallittu ainoastaan puheenjohtajan luvalla. Kärjäoikeuden lausunnon perusteella aiempikaan ohjeistus ei tosiasiallisesti ole estänyt puheenjohtajan luvalla tapahtuvaa kuvaamista.

Tallennuslaitteiden haltuunotosta tuomioistuinkäsittelyssä

Tuomioistuinten käsittelyissä on kyse paikasta ja menettelystä, jonka julkisuutta koskevat erityisesti korostetut vaatimukset. Tuomioistuimet ovat eduskunnan täysistunnon ohella ainoa valtiollinen instituutio, jonka julkisuudesta on nimenomainen perustuslaillinen tausta. Oikeudenkäynnin julkisuudella on lisäksi vahvat kytkennät perustuslaissa turvattuun sananvapauteen. Perustuslain 12 §:n 1 momentin mukaan sananvapautta sisältyy jokaisen oikeus ilmaista, julkistaa ja vastaanottaa tietoja, mielipiteitä ja muita viestejä kenenkään ennakolta estämättä. Vaikka sananvapautta ydinajatukseltaan voidaan pitää poliittisena perusoikeutena, sen piiriin on perinteisesti luettu muunkin tyyppiset ilmaisut niiden sisällöstä riippumatta.

Turvataarkastuslain taustalla on myös turvallisuusintressejä, jotka palvelevat osaltaan myös perustuslaissa turvatun oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin toteutumista. Oikeuden toteutumisen edellytyksenä on, että oikeudenkäyntiin osallistuvien turvallisuudesta huolehditaan. Kyse on muun ohella näytön luotettavuudesta, sillä kuulusteltavat eivät voi kertoa istunnossa tapahtumista luontevasti ja vapaasti, jos he eivät voi luottaa siihen, että kuulustelua ei oikeudettomasti tallenneta tai levitetä.

Tallentamisen kieltämisellä ei ole välitöntä vaikutusta oikeudenkäynnin julkisuuteen. Istunto on pääsäännön mukaan julkinen, vaikka kuvaaminen olisi kielletty.

Rikosoikeudellisesti oikeudeton tallentaminen ja tallenteen myöhempi käyttö tulisi arvioitavaksi erikseen. Pelkästään istunnon kuvaamisen kieltäminen ei tee tallentamiseen soveltuvien välineiden hallussapitoa kielletyksi. Puheenjohtajan määräämä kuvaamiskielto rajoittaa istunnon

tallentamista, mutta sillä ei ole vaikutusta istunnon julkisuuteen. Suullinen käsittely on lähtökohteisesti julkinen eikä julkisen istunnon luvaton tallentaminen täytä rikoslain 24 luvun 5 §:ssä säädetyn salakuuntelun tai saman luvun 6:ssä säädetyn salakatselun tunnusmerkistöä, vaikka puheenjohtaja olisi kuvaamisen kieltänyt. Julkisissakin istunnoissa saatetaan kuitenkin käsitellä henkilöiden yksityisyyden kannalta merkityksellisiä asioita. Tallenteen levittäminen saattaa siten tietyissä olosuhteissa täyttää esimerkiksi rikoslain 24 luvun 8 §:ssä tarkoitetun yksityiselämää loukkaavan tiedon levittämisen tunnusmerkistön.

Oikeuden puheenjohtajalla on mahdollisuudet puuttua luvattomaan tallentamiseen määräämällä oikeudenkäymiskaaren 14 luvun 7 §:n mukaisen järjestyssakon. Ongelmallista on kuitenkin, että nykyisillä teknisillä laitteilla luvaton tallentaminen voi tapahtua myös siten, että tuomioistuimen ei ole sitä istunnossa mahdollista havaita. Korkeimman oikeuden arvioitavana on parhaillaan kysymys siitä, voidaanko vasta jälkikäteen ilmenneestä luvattomasta tallennuksesta määrätä järjestyssakkoa ([VL 2022-76](#)).

Tallentamiseen soveltuvien laitteiden pois ottamista koskeva sääntely osin selkeytyy, kun turvatarkastuslain muutoksia koskeva laki tulee voimaan. Muutoksen tarkoituksena on varmistaa se, ettei tuomioistuimessa kuva- ja äänitallennetta katsova henkilö kykenisi oikeudettomasti tallentamaan kuvaa siitä esimerkiksi matkapuhelimellaan. Lain voimaantulon jälkeenkin tulkinnanvaraiseksi jää kuitenkin tallentamiseen soveltuvien välineiden poisottaminen muilta kuin tuomioistuimessa kuva- ja äänitallennetta katsomaan tulevalta, jollaista tilannetta muun muassa tässä päätöksessä käsitelty kantelu on koskenut. Samat yksityisyyden suojaan ja oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin turvaamiseen liittyvät intressit koskevat kuitenkin sekä istuntojen luvattonta tallentamista että istunnoista tehtyjen kuva- ja äänitallenteiden luvattonta tallentamista.

Tekniset laitteet ja viestintä tietoverkoissa ovat muuttuneet merkittävästi vuosituhanen vaihteesta, jolloin turvatarkastuslaki alun perin tuli voimaan. Nykyisin lähes jokaisella tuomioistuimeen ja istuntoon saapuvalla on mukanaan jokin laite (tietokone, puhelin, älykello), jota voidaan käyttää haluttaessa myös luvattomaan tallentamiseen. Lienee selvää, että ei ole kuitenkaan olemassa tarvetta näiden laitteiden säännönmukaiselle poisottamiselle kaikilta tuomioistuimissa asioivilta. Toisaalta joissain olosuhteissa tallentamiseen soveltuvien laitteiden poisottamiselle voisi mahdollisesti ollakin oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin turvaamisenkin näkökulmasta hyväksyttävä tarve.

Turvatarkastuslaki ei muutettunakaan anna vastausta, miten menetellä tallentamiseen soveltuvien laitteiden kanssa turvatarkastuksessa silloin, kun kyse on muista kuin kuva- ja äänitallennetta katsomaan tulevista asiakkaista. Tilanne on varsin yleinen ja tarkemmin sääntelemättömänä voi johtaa kanteluasiassa kuvattuun lainvastaiseen tilanteeseen. Voisi olla perusteltua,

että tallentamiseen soveltuvien laitteiden pois ottamisen edellytyksistä olisi säännelty turvatarkastuslaissa nykyistä selkeämmin myös muissa tilanteissa kuin kuva- ja äänitallennetta katsottaessa.

Johtopäätökset ja toimenpiteet

Asiassa ei ole esitetty laillisia perusteita kantelijan puhelimen, digikameran ja minivideokameran haltuun ottamiselle Satakunnan kärjäoikeuden turvatarkastuksessa. Saatan käsitykseni lainvastaisesta menettelystä Satakunnan kärjäoikeuden laamannin tietoon. Pyydän häntä saattaman käsitykseni asiassa selvityksen antaneiden tahojen tietoon.

Päätöksessäni olen todennut, että tallentamiseen soveltuvien laitteiden pois ottamisen edellytyksistä saattaisi olla perusteltua säännellä turvatarkastuslaissa nykyistä selkeämmin myös muissa tilanteissa kuin kuva- ja äänitallennetta katsottaessa. Lähetän päätökseni oikeusministeriöön tässä tarkoituksessa. Pyydän oikeusministeriötä ilmoittamaan viimeistään 31.5.2023, mihin toimenpiteisiin asia on mahdollisesti antanut aihetta.

Lähetän päätökseni tiedoksi myös Tuomioistuinvirastolle.

Tämä asiakirja on allekirjoitettu sähköisesti.

Apulaisoikeuskansleri

Mikko Puumalainen

Esittelijäneuvos

Juho Lehtimäki